

บทความพิเศษ

การพัฒนาวิทยาการต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธีในระดับอาเซียน

Developing the Peace Ideal Expert by Buddhist Peaceful

Means at ASEAN Level

พระปราโมทย์ วาทโกวิโท (พันธพัฒน์)*

Phra Pramote Vatagovito (Pantapat)

พระมหาดวงเด่น ฐิตญาโณ (ตุนิน)**

Phramaha Duangden Thitayano (Tunin)

บทคัดย่อ

การพัฒนาวิทยาการต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธีในระดับอาเซียน มุ่งการพัฒนาวิทยาการต้นแบบตามศาสตร์สมัยใหม่และพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อพัฒนาเป็นวิทยาการกระบวนการ วิทยาการกิจกรรมกลุ่ม วิทยาการไอที มุ่งสร้างการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ ยึดผู้เข้าฝึกอบรมเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เข้าใจความแตกต่างทางสังคม วัฒนธรรม ยึดหลักการโอวาทปาติโมกข์อันเป็นหลักสากลของพระพุทธศาสนาเถรวาท

* อาจารย์ประจำหลักสูตรสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Email: Boss04506@hotmail.com

** ผู้อำนวยการหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มุ่งพัฒนาจิตใจ มีวิธีการสื่อสารธรรมเกิดสันติสุข ไม่พูดร้ายไม่ทำร้ายผู้มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยเน้น 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านพระวิทยากรต้นแบบ 2) ด้านฝึกอบรมแบบธรรมะโอติ 3) ด้านการพัฒนาองค์กร 4) ด้านเครื่องมือพุทธสันติวิธี 5) ด้านสร้างสันติภายใน วิทยากรต้นแบบทางพระพุทธศาสนาเป็นธรรมทูตผู้นำสันติภาพไปสู่สังคมและชาวโลกด้วยการเผยแผ่คำสอนในทางพระพุทธศาสนา โดยมีวิธีการในการเผยแผ่ตามหลักโอวาทปาติโมกข์ที่พระพุทธองค์ทรงใช้เป็นแนวทางในการเผยแผ่สำหรับธรรมทูต วิธีการเผยแผ่ที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ได้ผลสำเร็จมากที่สุด คือ “การไม่ว่าร้ายใคร ไม่กระทบกระทั่งใคร” เป็นการสื่อสารเชิงสันติภาพ มีความเคารพในความแตกต่าง การพัฒนาวิทยากรต้นแบบตามแนวทางพุทธสันติวิธีในระดับอาเซียนต้องยึดหลักตามของโอวาทปาติโมกข์ อันเป็นหัวใจสำคัญของนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 1)คุณสมบัตินเฉพาะตัว 2)เป้าหมายหรือกรอบในการเผยแผ่ 3) หลักการในการสร้างสัมพันธ์กับสังคม โอวาทปาติโมกข์จึงถือว่าเป็นคุณสมบัตินเป้าหมายหลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธองค์ที่ได้วางรากฐานไว้เพื่องานพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ถือว่าเป็นการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพในระดับอาเซียน

คำสำคัญ การพัฒนา, วิทยากรต้นแบบสันติภาพ, พุทธสันติวิธี, อาเซียน

Abstract

The development model for the Peace Ideal Experts by Buddhist Peaceful Means at ASEAN Level aims to improve and create the experts which related to the modern science and Theravada Buddhism as well as to develop the facilitators, the trainers for activities and the trainers for organization development by the focus on the participation, trainees-centered learning, emphasize on the understand of socio-cultural differences, and apply the principles of Ovadha Patimokha, which is the universal principle of Theravada Buddhism to mental development, using

peace communication to not speaking badly, or harming people who have cultural differences. The development model for the Peace Ideal Experts focus on 5 aspects that are consist of 1) The model of monk experts 2) OD Dhamma training 3) The organization development 4) The Buddhist tools of peace and 5) Creating an internal peace. The Buddhist experts' prototype is the leader which lead peace to the society and the world by propagating “Ovadha Patimokha” the Buddhist principles for Dhammaduta. The successful method of propagation that Lord Buddha used the most was "not harming anyone", “not wound anyone” that is a peaceful communication and Respects for the differences. Therefore, the development model for the Peace Ideal Experts by Buddhist peaceful means at ASEAN level should apply “Ovadha Patimokha” or the heart of Buddhist propagation that consists of 1) the personal characteristic 2) the propagation framework or the objectives and 3) the principles for creating relationships in society. Therefore, Ovadha Patimokha are the methods of Buddhist propagation in which Lord Buddha have laid the foundation for Buddhist work which is considered as the development of a model for Peace Ideal Experts at ASEAN level.

Keywords: Development, Peace Ideal Experts, Buddhist Peace Method, ASEAN

บทนำ

การพัฒนามนุษยธรรมมีความสัมพันธ์ตามแผนแม่บทการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2560 -2564 โดยมีแนวทางการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ด้านเผยแผ่ด้วยการกำหนดเป้าหมายจัดทำยุทธศาสตร์การเผยแผ่ มีกองงานพัฒนาสถาบันเพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และจัดทำแผนพัฒนา

บุคลากรเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความรู้ ทักษะด้านภาษาเพื่อการสื่อสาร การใช้สื่อ เช่น นักเผยแผ่ธรรม พระธรรมวิทยากร พระวิทยากรกระบวนการ พระสอนศีลธรรม พระธรรมทูต พระธรรมทายาท และสร้างเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพร้อมศาสนสัมพันธ์อย่างโดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้สนับสนุนเชื่อมโยงกับแผนแม่บทการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาเพื่อมุ่งการเสริมสร้างและพัฒนาคนให้มีคุณภาพ

โดยเฉพาะมุ่งการพัฒนาความรู้ทักษะนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีคุณภาพมาตรฐาน เสริมสร้างสันติสุขภายในสังคมและประเทศชาติ สามารถสื่อสารธรรมให้เกิดความเข้าใจง่ายสามารถนำไปปฏิบัติได้ เหมาะสมกับคนในยุคสังคมปัจจุบันเพราะมนุษย์ในปัจจุบันมีการมีความแตกต่างของคนในแต่ละยุค ซึ่งมีลักษณะความคิด ความสนใจ พฤติกรรมที่แตกต่างกัน ทำให้การจัดกระบวนการเรียนรู้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องมีการประยุกต์คำสอนให้เหมาะสม ถ้าผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนายังจัดการเรียนรู้ใช้กระบวนการเรียนรู้และรูปแบบวิธีการเดิมๆ อาจจะทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่ประสบความสำเร็จเพราะโลกมีความเปลี่ยนแปลง การเผยแผ่ต้องปรับศาสตร์เข้าหาพระพุทธศาสนา โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นตัวตั้งนำศาสตร์สมัยใหม่ มาสนับสนุนให้การการเผยแผ่ธรรมมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นที่ยอมรับว่าเป็นงานที่สืบสายตกทอดโดยตรงจากพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นงานที่พระพุทธองค์ทรงสถาปนาขึ้นด้วยพระหัตถ์ และปฏิบัติด้วยพระองค์เอง เพียงพรรษาแรกก็ทรงหมุนกงล้อแห่งพระธรรม จัดขบวนทัพช้างเคสีอ่อนหมู่สงฆ์ทั่วชมพูทวีป โดยใช้หลักของพระธรรมทูต งานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เป็นงานที่มีอายุยืนยาวที่สุดคือ “การเผยแผ่” โดยเฉพาะการเผยแผ่เชิงรุก (Strategic Propagation) เป็นรูปแบบการพัฒนาคนให้มีคุณภาพสังคมสันติสุข เมื่อกาลเวลาผ่านไปเรื่อยๆ ไปวิธีการเผยแผ่ก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ปัจจุบัน โดยยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะต้องวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของพระสงฆ์ ผู้ให้การเผยแผ่จะต้องเกิดความแจ่มแจ้ง จูงใจ แกล้วกล้า ร่าเริง ผู้ฟังเกิดความปิติในธรรม ซึ่งเข้าในลักษณะธรรมะสะอาด ฉลาดประยุกต์ สนุกมีสาระ ถือว่าเป็นการ

วิเคราะห์ผู้เผยแพร่ธรรม แต่ในปัจจุบันการเผยแพร่พระพุทธศาสนาขาดรูปแบบการพัฒนาวิทยาการ ขาดวิทยาการผู้มีความเชี่ยวชาญ เพราะผู้เผยแพร่ธรรมขาดการปรับตัวเข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน ไม่ปรับวิธีการนำเสนอ ศึกษาเฉพาะทางธรรมขาดการศึกษาศาสตร์สมัยใหม่เพื่อบูรณาการ ทำให้ไม่ปรับตัว รู้ไม่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม ความต้องการของสังคม จึงเป็นปัญหาของผู้เผยแพร่ธรรมในการปรับตัวที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ผู้เผยแพร่ธรรมขาดการประยุกต์หลักธรรม ขาดการประยุกต์วิธีการนำเสนอ ขาดการประยุกต์คำสอนในการเผยแพร่ธรรม เพื่อเข้าใจแบบง่ายๆ ทำให้การนำเสนอหลักธรรมไม่น่าสนใจ ประยุกต์เป็นการปรับใช้ได้จริง ผู้เผยแพร่ธรรมขาดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการปรับเปลี่ยนการสื่อสารธรรมให้เหมาะสม ต้องเปลี่ยนวิธีการด้วยการเชิงรุกออกตามองค์กรต่างๆ เรียกว่า “ตกปลานอกหมู่บ้าน ประสานสิบทิศ” ตามการเผยแพร่เชิงรุก ผู้เผยแพร่ธรรมขาดความตระหนักในการวิเคราะห์องค์กรและผู้ฟังว่ากลุ่มเป้าหมายมีปัญหาอะไร ขาดการวิเคราะห์ผู้ฟัง ขาดประสบการณ์ ในสังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรมมีความหลากหลายทางศาสนา ผู้เผยแพร่ขาดการวิเคราะห์ ใช้ช่วงโอกาสเผยแพร่ธรรมโจมตี กล่าวร้ายต่างศาสนา ถือว่าผิดหลักการ วิธีการ อุดมการณ์ในการเผยแพร่ธรรมตามโอวาทปาติโมกข์ คือ “การไม่พูดร้ายการไม่ทำร้าย” ถือว่าเป็นจุดอ่อนในการเผยแพร่ธรรมในปัจจุบัน ทำให้เกิดการเผยแพร่ธรรมไม่ประสบความสำเร็จ

ปัญหาด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันโดยมุ่งศึกษารูปแบบการพัฒนาวิทยาการต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธีในระดับอาเซียน เพื่อสร้างวิทยาการต้นแบบที่สามารถประยุกต์เนื้อหาด้านหลักธรรมและศาสตร์สมัยใหม่โดยวิทยาการต้นแบบมีเครื่องมือในการเผยแพร่ธรรมด้วยการใช้กระบวนการของพุทธสันติวิธี นำไปสู่สันติสุขภายในองค์กรและสังคมแห่งพหุวัฒนธรรม วิทยาการสันติภาพถือว่าเป็นวิทยาการกระบวนการออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ วิทยาการกระบวนการจึงเป็นผู้นำหน้าที่เป็นคนกลางมีหน้าที่เอื้ออำนวยให้เกิดการรวมตัว การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมดำเนินกิจกรรมที่มีรูปแบบ ขั้นตอน ของกลุ่มคนเพื่อการพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้สันติสุข แต่ขาดวิทยาการที่จะไปทำหน้าที่ในการเผยแพร่ธรรมในรูปแบบใหม่ ซึ่งวิทยาการที่จะไปหน้าที่ต้องมีองค์ความรู้ ทักษะการ

จัดกิจกรรม ทักษะการเผยแพร่ธรรม และสามารถทำงานเป็นทีมแบบเครือข่าย
กัลยาณมิตร โดยมีอัตลักษณ์ที่ชัดเจนคือ “พระวิทยากรผู้เสริมสร้างองค์กรและสังคม
สันติสุข” ผู้วิจัยจึงมองเห็นปัญหาการขาดวิทยากรที่มีสมรรถภาพ คุณภาพ มนุษยภาพ
สุภาพ ขาดพระวิทยากรต้นแบบที่มีหลักการ วิธีการ อุดมการณ์ตามหลัก
โอวาทปาติโมกข์ในการเผยแพร่ธรรม พระวิทยากรต้นแบบที่ใช้เครื่องมือพุทธสันติวิธีที่
สามารถสื่อสารธรรมเพื่อเกิดสันติสุขภายในองค์กรและสังคม ขาดการสร้างเครือข่าย
พระวิทยากรอย่างกัลยาณมิตรที่อุทิศตนทำงานเพื่อประกาศพระพุทธศาสนา จึงมีแรง
บันดาลใจมุ่งมั่นพัฒนาพระวิทยากรต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธีในระดับอาเซียน
หรือ พระวิทยากรต้นแบบสันติภาพซึ่งไม่ได้มุ่งเฉพาะในประเทศไทย แต่มีพระสงฆ์ใน
อาเซียนเข้ารับการคัดเลือกและพัฒนาฝึกอบรมด้วย ประกอบด้วย ไทย กัมพูชา และ
ลาว

จึงแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทุกอย่างเริ่มต้นที่การพัฒนามนุษย์ มนุษย์จึงเป็น
ศูนย์กลางของการพัฒนา การพัฒนาสังคมจึงอยู่ที่การพัฒนาคนให้เป็นคนดี การศึกษา
ในครั้งนี้จึงมุ่งการกำหนดให้พระสงฆ์เป็นศูนย์กลางการพัฒนาโดยมีเป้าหมายด้วย “การ
เสริมสร้างและพัฒนาคน” โดยมุ่งพัฒนาพระสงฆ์เป็นพระวิทยากรต้นแบบสันติภาพ ซึ่ง
เป็นผู้เผยแพร่ธรรมท่ามกลางความแตกต่างกันทางพหุวัฒนธรรมในระดับอาเซียน เพื่อ
นำธรรมะสู่องค์กรและสังคมเพื่อสังคมและอาเซียนเกิดสันติสุขต่อไป

พระพุทธเจ้าต้นแบบนักพัฒนาวิทยากรด้านสันติภาพ

พระพุทธเจ้าได้ส่งพระสาวก 60 รูปไปแสดงธรรมด้วยความกรุณา กล่าวว่า
“ครั้งนั้นมีพระอรหันต์ในโลก 61 รูป พระพุทธเจ้าตรัสกับภิกษุว่า ภิกษุทั้งหลายเราพ้น
แล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ แม้พวกเธอก็พ้นแล้วจาก
บ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์” ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงจาริกไป
เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์แก่กุลและ
ความสุขแก่ทวยเทพมนุษย์ อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามใน
เบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อม

ทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธ์บริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายที่มีจุลีนีในตาน้อย มีอยู่
ย่อมเสื่อมเพราะไม่ได้ฟังธรรม จักมีผู้รู้ธรรม ภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จักไปยังตำบลอู
เวลาเสนาณิคมเพื่อแสดงธรรม

พระองค์เป็นต้นแบบของธรรมทูต สมณทูต หรือวิทยากรต้นแบบในการเผยแผ่
พระพุทธศาสนาเพื่อชาวโลกทั้งปวง ด้วยการมองพุทธกิจของพระองค์ในการปฏิบัติ คำ
ว่า พุทธกิจ (Duty of the Buddha) หมายถึงกิจที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญหรือการ
งานที่พระพุทธเจ้าทรงกระทำตลอดระยะเวลา 45 พรรษา ซึ่งเป็นหน้าที่ของ
พระพุทธเจ้าโดยตรง โดยพระพุทธเจ้าทรงถึงพร้อมด้วยประโยชน์ตนเสร็จสมบูรณ์เป็น
พระปัญญาคุณ จากนั้นพระพุทธเจ้าปฏิบัติเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นทรงบำเพ็ญพุทธจริยา
เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น พุทธกิจของพระพุทธเจ้าเริ่มจากตรัสรู้อรุณตรัสสมาธิโพธิญาณ
เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพิจารณาปฏิจกสมุปปาททั้งโดยอนุโลมและปฏิโลม ทรง
ดำริว่า “เราจะพึงแสดงธรรมแก่ใครก่อนหนอ ใครจักรู้ธรรมนี้ได้ฉับพลัน” จนได้มีพุทธ
วินิจฉัยว่า บุคคลผู้มีคุณสมบัติเป็นบัณฑิตตามอุปมาของดอกบัวชนิดพินน้ำเท่านั้น ที่จะ
พึงรู้ในธรรมที่ตรัสรู้ได้ จึงพิจารณาเห็นบัณฑิตผู้ฉลาดเฉียบแหลม คือ อาหารดาบส
และอุทกดาบส แต่ทราบจากเทวดาว่าทั้งสองท่านได้ทำกาละไปแล้ว พระองค์จึงดำริ
ถึงบัณฑิตผู้มีคุณูปการ คือ กลุ่มปัญจวัคคีย์ เสด็จจากพุทธคยาไปพาราณสีเพื่อโปรด
ปัญจวัคคีย์ ทำให้ปัญจวัคคีย์เป็นพระสงฆ์หรือวิทยากรรุ่นแรกในการเผยแผ่
พระพุทธศาสนา ถือว่าพระพุทธเจ้าได้กระทำหน้าที่เป็นพุทธจริยา มี 3 ประการ คือ 1)
โลกัตถจริยา เป็นการอนุเคราะห์แก่ชาวโลกโดยไม่เลือกเพศ สถานะ ชนชั้น วรรณะ
เป็นการสงเคราะห์ให้แก่ชาวโลก 2) ญาติัตถจริยา เป็นการสงเคราะห์ญาติเพื่อให้เข้าถึง
พระรัตนตรัย เสด็จห้ามญาติที่สองฝ่ายมิให้รบกันเพราะการแย่งน้ำ 3) พุทธัตถจริยา
เป็นการบำเพ็ญประโยชน์ตามหน้าที่ของความเป็นพระพุทธเจ้าในการช่วยเหลือไฉน
สัตว์ให้พ้นทุกข์ ซึ่งพระพุทธเจ้ามีจุดมุ่งหมายในการสอน 3 ประการ ประกอบด้วย 1)
อิตถายะ หมายถึงเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์เบื้องต้นและประโยชน์สูงสุด 2)
हितายะ หมายถึง เพื่อเกื้อกูลแก่ชาวโลกโดยไม่เลือกชั้นวรรณะ 3) สุขายะ หมายถึง เพื่อ
ความสุขแก่ชาวโลกและเพื่อนมนุษย์

พระพุทธศาสนาเถรวาทเริ่มต้นขึ้นหลังจากพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ธรรมแล้ว พระองค์ทรงเริ่มโปรดกลุ่มพระปัญจวัคคีย์เป็นกลุ่มแรก การเผยแผ่ยุคสมัยพระพุทธเจ้าถือว่าเป็นยุคทองของพระพุทธศาสนา โดยมีพระพุทธเจ้าทรงเป็นหลักชัยของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ลักษณะการแผ่ขยายของพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ตั้งอยู่บนฐานแห่งความเมตตา พระพุทธเจ้าซึ่งอยู่ในฐานะต้นแบบแห่งการเผยแผ่ พระองค์ทรงมีพระคุณอันประเสริฐด้วยพระกรุณาคุณ ทรงมีความรักความปรารถนาดีต่อสัตว์โลกและพระอรหันสาวกทั้งหลายได้บรรลุประโยชน์สูงสุด 2 ประการ คือ 1) ปัญญา เป็นความรู้แจ้งรู้ทันสภาวะความเป็นจริงในธรรมชาติ 2) กรุณา เป็นความคิดที่จะเหลือช่วยผู้อื่นอย่างบริสุทธิ์ใจ พระสงฆ์มีบทบาทมากในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพราะ พระสงฆ์เป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนพระพุทธศาสนาทำหน้าที่เผยแผ่จึงเป็นเรื่องง่ายที่จะสำเร็จ เพราะผู้คนมีความไว้วางใจในฐานะเป็นนักบวชผู้ทรงศีล เป็นผู้มิช้อววัตรปฏิบัติน่าเลื่อมใส และมีความรู้ลึกซึ้งซึ่งมีความแตกฉานในคำสอนสามารถถ่ายทอดธรรมะให้ผู้อื่นเข้าใจง่าย พระสงฆ์จึงมีความตระหนักว่าภารกิจด้านการเผยแผ่เป็นหน้าที่โดยตรง สอดคล้องกับปฐมพุทธดำรัสของพระพุทธเจ้าให้พระสงฆ์สาวกออกไปบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือมวลมนุษย์และสัตว์โลก โดยการนำคำสอนของพระองค์ไปเผยแผ่เพื่อประโยชน์สุข ดังพุทธดำรัสที่ว่า “ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด”

แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่มีประวัติแห่งการบีบคั้น การจำกัด หรือขัดแย้งกับศาสนาอื่นๆเลย เพราะใช้หลักความละมุนละม่อม พระพุทธศาสนาจึงเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ ในการพัฒนาพระสาวกออกไปเผยแผ่ธรรมในฐานพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งสันติภาพ มีหลักฐานชัดเจน 3 เรื่อง คือ 1) ช่วงตอนที่พระพุทธเจ้าทรงส่งพระสาวกออกไปประกาศศาสนาให้การศึกษาแก่ประชาชน ได้ทรงประกาศว่า “เธอทั้งหลายจงออกไป เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนเป็นจำนวนมาก เพื่อความสุขแก่ประชาชนเป็นจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก” เป็นการประกาศเจตนารมณ์

แห่งการเผยแผ่พระศาสนาว่ามีเป้าหมายหลักคือ การสร้างสันติภาพให้แก่ชาวโลก พระสงฆ์คือสื่อแห่งสันติภาพของชาวโลก เพราะพระสงฆ์เป็นผู้สงบทางกาย วาจา ใจ เป็นแบบอย่างของผู้มีสันติ ปราศจากความเห็นแก่ตัว การทำงานของพระสงฆ์เป็นการทำงานเพื่อให้มีใช้เพื่อเอา จึงไม่แฝงไปด้วยความขัดแย้ง 2) พระพุทธศาสนาไม่มีประวัติแห่งการกำจัด บีบคั้น ฆ่าฟันบีฑา และสงครามศาสนากับศาสนาอื่นๆ ดังข้อความว่า ขบวนการไฟสันติที่แท้จริงที่รู้จักมาจากพระพุทธศาสนาซึ่งพระศาสดา กำหนดให้สาวกทั้งหลายของพระองค์งดเว้นโดยสิ้นเชิงจากการทำร้าย ไม่ว่าจะด้วยประการใดๆ ต่อเพื่อนสัตว์โลก ในอินเดียมหาราชอโศก ผู้ได้รับแรงบันดาลใจจากพระพุทธศาสนา ในศตวรรษที่ 3 ก่อนคริสต์ศักราชได้ละเลิกการสงครามอย่างเด็ดขาด ในปุนโลนาทสูตร กล่าวถึงพระปุนณะเถรีว่าเป็นต้นแบบของพระสาวกที่ไม่เบียดเบียนใคร ถึงแม้ตนเองจะได้รับการเบียดเบียน 3) วิธีการประกาศพระศาสนา พระพุทธเจ้าให้พระสงฆ์และศาสนิกชนยึดหลักการ คือ (ก) “อนุปวาโท” การไม่กล่าวร้าย โจมตีผู้อื่น ศาสนาอื่น ลัทธิอื่น แต่ให้ชี้แจงแสดงเหตุผลว่า อะไรถูก อะไรไม่ถูก คำสอนของเขาข้อใดตรงกับของเรา (ข) “อนุปมาโต” ไม่ใช่ความรุนแรง ฆ่าฟันบีฑา เบียดเบียน (ค) “ปาติโมกเข” สังฆะโร ให้ยึดมั่นในหลักการในข้อปฏิบัติ ไม่ละเมิดหลักการ ไม่เปลี่ยนหลักการของตน รักษาวินัย (ง) “ภัตตัสมิถ มัตตัญญุตตา” รู้ประมาณในการกินอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย รู้ประมาณการบริโภค (จ) “ปันทัง สะยะนาสะนัง” การนอนการนั่งในที่อันสงบ เว้นจากการคลุกคลี (ฉ) “อะริจิตเต อาโยโค” ฝีกอบรมจิตให้เข้มแข็ง มั่นคงอยู่เสมอ หลักการนี้ส่งเสริมให้เกิดสันติภาพภายนอกและสันติภาพภายใน เป็นหัวใจสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง โดยการบ่มเพาะผู้เผยแผ่เป็นหลักสำคัญ ก่อนออกไปเผยแผ่ธรรม

ธัมมจักกัปปวัตตนสูตรถือว่าเป็นการสื่อสารกับโลกเป็นครั้งแรกของพระพุทธเจ้า การสื่อสารครั้งนี้ทำให้พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นและดำเนินมาจนถึงปัจจุบัน เปรียบเสมือนกงล้อเกวียนที่เริ่มหมุนไปด้วยกำลังคือการสื่อสาร พระพุทธองค์ใช้การสื่อสารเป็นยุทธศาสตร์ในการประกาศพระพุทธศาสนาเป็นยุทธศาสตร์แรกภายหลังจากตรัสรู้และทรงทำสำเร็จอย่างงดงาม การสื่อสารธรรมทำให้ปัญจวัคคีย์โดยมีโกณฑัญญะ

วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ อัสนธิ ได้ดวงตาเห็นธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ ได้เกิดขึ้นกับทั้งปัจเจกบุคคลและโลกโดยรวม ถือว่า **“ปัญญาจักคีย์เป็นพระวิทยากร ต้นแบบรุ่นแรกของโลก”** ที่พระพุทธเจ้าสร้าง พระพุทธเจ้าในฐานะนักเทศศาสตร์ พระองค์ทรงมีคุณสมบัติหนึ่งคือ วาจาสุภาสิต พระพุทธองค์ตรัสว่าวาจาประกอบด้วย องค์ 5 ประการ เป็นวาจาสุภาสิต ไม่เป็นวาจาทุพภาสิต เป็นวาจาไม่มีโทษ และท่าน ผู้รู้ไม่ติเตียนได้แก่ พุดถูกกาล พุดคำจริง พุดคำอ่อนหวาน พุดคำประกอบด้วยประโยชน์ พุดด้วยเมตตาจิต พระพุทธเจ้ามีเทคนิคการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพหรือพุทธลีลาในการสอนการพัฒนาพระสงฆ์หรือพระธรรมทูตพระวิทยากรต้นแบบ การสื่อสารของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้งแม้เป็นเพียงธรรมีกถาหรือการสนทนาทั่วไปโดยมีองค์ประกอบเป็นคุณลักษณะ 4 ประการ 1) สันทัสสนา ชี้แจงให้เห็นชัด 2) สมာทปนา ชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ 3) สมุตเตชนา เร้าใจให้อาจหาญแกล้วกล้า 4) สัมปหังสนา ปลอดภัยใจให้สดชื่นร่าเริง สามารถสรุปให้ง่าย คือ แจ่มแจ้ง ชวนใจ แกล้วกล้า ร่าเริง หรือ ชี้ให้เห็นชัด ชวนให้ปฏิบัติ เร้าให้กล้า ปลอดภัยให้ร่าเริง

คุณสมบัติของพระธรรมทูตหรือสมณทูตหรือวิทยากรสันติภาพ พระพุทธเจ้า ทรงตรัสยกย่องพระสารีบุตรว่าเป็นผู้มีคุณสมบัติของทูตดังปรากฏในทุเตยสูตร พระสูตรเล่ม 23 ว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุประกอบด้วยธรรม 8 ประการ ควรทำหน้าที่ทูตไว้ ธรรม 8 ประการ คือ 1) รู้จักฟัง 2) สามารถพูดให้ผู้อื่นฟังได้ 3) ใฝ่ศึกษา 4) ทรงจำไว้ได้ 5) เป็นผู้รู้เข้าใจชัดว่าสิ่งเป็นประโยชน์ไม่เป็นประโยชน์ 6) สามารถพูดให้คนอื่นเข้าใจได้ 7) ฉลาดในสิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ 8) ไม่ก่อการทะเลาะวิวาท ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุประกอบด้วยธรรม 8 ประการควรทำหน้าที่ทูตได้ ภิกษุทั้งหลาย สารีบุตรประกอบด้วยธรรม 8 ประการควรทำหน้าที่ทูตได้ ภิกษุผู้เข้าสู่ชนบทที่โต้เถียงกันอย่างรุนแรง ไม่สะทกสะท้าน ไม่ใช้คำพูดให้เสียหาย ไม่ปกปิดข่าวสาร ชี้แจงอย่างไม่มีข้อสงสัย ถูกย่อนถามก็ไม่โกรธ ภิกษุผู้มีลักษณะเช่นนี้ควรทำหน้าที่ทูตได้ พระสารีบุตรประกอบด้วยธรรม 8 ประการ ควรเป็นทูตได้เพราะสอนบริษัทให้เรียนให้อ่าน ไม่สะท้าน ไม่ให้คำพูด ไม่ให้เสียคำสอน ชี้แจงให้เขาหมดสงสัย ถูกซักถามก็ไม่โกรธ จึงเป็นต้นแบบของทูต พระพุทธเจ้าในฐานะนักเทศศาสตร์ของโลกโดยมี

เป้าหมายของการสื่อสารเพื่อเกิดสันติสุข พระพุทธเจ้าอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนทำให้ธรรมจักรเริ่มหมุนครั้งแรกในวันอาสาฬหบูชา พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าสว่างรุ่งเรืองเปรียบเหมือนดวงประทีปไปทั่วโลก พระพุทธเจ้าตรัสหนทางแห่งสันติสุข ด้วยการให้เราเดินตามทางของอริยมรรคมีองค์ 8 เริ่มต้นจากสัมมาทิฐิ เป็นทางไปสู่สันติสุข

พระพุทธเจ้าพระองค์เป็นนักสื่อสารธรรมและนักนิเทศศาสตร์บุคคลแรกของโลกเพื่อสร้างสันติสุขในสังคมโลก สื่อสารธรรมด้วย “จริง ไพเราะ เหมาะกาล สามัคคี มีประโยชน์ ประกอบด้วยเมตตา” ซึ่งสอดคล้องกับการสื่อสารตามแนวทางของตะวันตก คือ SMCR และพระองค์ทรงย้ำมากในเผยแผ่ธรรม การสื่อสารธรรมต้อง “ไม่พูดร้ายใคร ไม่ทำร้ายใคร” ถือว่าเป็นการสื่อสารที่ไม่เบียดเบียนเพื่อนมนุษย์ พระองค์จึงเป็นบุคคลสันติภาพคนแรกของโลก วันอาสาฬหบูชาจึงเป็นวันสื่อสารธรรมของพระพุทธเจ้า “เราต้องคืนความสุขให้กับตนเอง” โดยถือคติว่า “สุดโต่งให้หลักเว้นอริยมรรคให้เดินตาม” เพราะคนที่มีสติไปที่อยู่ใดก็จะไม่ทำร้ายใคร จะพูดอะไรก็ไม่ทำให้ใครเจ็บ ไม่ทำสงครามในชีวิตของตนเอง สันติภาพที่แท้จริงไม่ได้เกิดจากองค์กรที่ตั้งขึ้นอย่างสวยหรู แต่เกิดจากเราทุกคน เพราะ “เราคือบุคคลแห่งสันติภาพ” เราเท่านั้นจะคืนสันติภาพให้กับตนเอง ด้วยการหมั่นเจริญสติวิปัสสนากรรมฐาน

จึงกล่าวว่า “กลุ่มพระปัญจวัคคีย์จึงเป็นพระวิทยากรต้นแบบสันติภาพชุดแรกที่พระพุทธเจ้าทรงสร้างขึ้นเพื่อการเผยแผ่ธรรมทางพระพุทธศาสนา” ด้วยการออกไปสร้างสันติภาพให้เพื่อนมนุษย์ภายใต้การสื่อสารเชิงสันติภาพ คือ “จริง ไพเราะ เหมาะกาล ประสานสามัคคี มีประโยชน์ ประกอบด้วยเมตตา” และยึดหลักการอุดมการณ์ วิธีการตามโอวาทติโมกข์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สิ่งสำคัญคือพระธรรมเทศนาถ้อยคำแรกที่ตรัสกับกลุ่มพระปัญจวัคคีย์คือ ธัมมจักกัปปวัตตนสูตรเป็นการพัฒนาวิทยากรต้นแบบของพระพุทธเจ้าเป็นกระบวนการที่คนใหม่โดยมุ่งเน้นให้เกิดสัมมาสังกัปปะซึ่งเริ่มว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ทางสุดชั่วสองอันบรรพชิตไม่ควรปฏิบัติ ตาม คือ 1) กามสุขัลลิกายโยค อันเป็นทางคับแคบ(หีน) เป็นทางของชาวบ้าน (คัมมะ) เป็นทางของผู้มีกิเลสหนา (โปถุชฌนิกะ) ไม่ใช่ทางอารยะ (อนริยะ) และไม่ประกอบ

ประโยชน์ (อนัตตสัญญาหิตะ) 2) อัตตกิลมณานุโยค เป็นทางก่อทุกข์ (ทุกข์) ไม่ใช่ทาง อารยะ (อนริยะ) และไม่เกิดประโยชน์ (อนัตตสัญญาหิตะ) ทำให้พระพุทธเจ้าทรงเสนอทาง สายใหม่ เรียกว่า มรรคมืองค์ 8 เริ่มต้นจากสัมมาทิฐิเป็นอริยมรรค” ด้วยเหตุนี้ **“ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร(ธัมม+จักร+ปวัตตน+สูตร) จึงแปลว่า สูตรที่ว่าด้วยธัมมจักรที่ใคร จะต้านทานให้ถอยกลับไม่ได้”** คือ พระพุทธเจ้าได้ทรงขว้างพระธรรมจักรออกไป ปราบความเบียดเบียนและกันของโลกรให้พินาศ ประดุจพระบรมจักรพรรดิขว้างจักร แก้วออกไปปราบข้าศึกฉะนั้น พระพุทธองค์จึงทรงแสดงถึง “ที่สุดโต่ง 2 ฝ่ายที่บรรพชิต ไม่ควรเสพไม่ควรปฏิบัติ” ฝ่ายหนึ่งคือ กามสุขัลลิกานุโยค เป็นการหมกมุ่นใน กามารมณ์ และฝ่ายสองคือ อัตตกิลมณานุโยค เป็นการประพฤตินักไปในทางทรมาน ร่างกาย ทำให้พระพุทธเจ้าเสนอทางสายกลางอันเป็นวิถีแห่งการตรัสรู้ เรียกว่า **“มัชฌิมาปฏิปทา หรือ ทางสายกลาง”** อันได้แก่อริยมรรค 8 ประการคือ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ จึงแสดงว่าการพัฒนาวิद्याต้นแบบของพระพุทธเจ้าพระองค์เริ่ม จากการพัฒนาตนเองให้สำเร็จก่อนแล้วจึงนำไปพัฒนากลุ่มปัญญาวัคคีย์เป็นชุดแรก ซึ่ง ทำให้งานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเจริญมั่นคงด้วยการสร้างเครือข่ายการทำงานด้วย การเริ่มจากจำนวนเพียง 5 ท่านเท่านั้นทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง จึงกล่าวได้ ว่า **“พระพุทธเจ้าในฐานะวิทยากรต้นแบบของโลก”** พระพุทธเจ้าใช้พุทธวิธีสร้าง แรงจูงใจให้กับปัญญาวัคคีย์เชื่อมั่นเพื่อพระองค์จะได้แสดงปฐมเทศนาทำให้หมู่นวงล้อ กงจักรพระพุทธศาสนามาถึงปัจจุบัน พระพุทธเจ้าทรงใช้บุคลิกภาพของพระองค์เป็น การสร้างแรงจูงใจ

ดังนั้น การพัฒนาธรรมทูตสมณทูตหรือวิทยากรต้นแบบของพระพุทธเจ้าทำให้ สอดรับกับธรรมประกาศโนบายหรือนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5 ข้อ ประกอบด้วย 1) ตกปลานอกบ้าน มาจากพุทธพจน์ที่ว่า “เธอทั้งหลายจงเที่ยวจาริก ไป” 2) ประสานสิบทิศ มาจากพุทธพจน์ที่ว่า “เพื่อประโยชน์เพื่อความสุขแก่คนเป็น อันมาก” 3) ผูกมิตรทั่วหล้า มาจากพุทธพจน์ที่ว่า “เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก” 4) บริหารปัญญา มาจากพุทธพจน์ที่ว่า “แม้เธอทั้งหลายก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวงทั้งที่เป็น

ของทิพย์และของมนุษย์” 5) สาลิกาป้อนเหยื่อ มาจากพระพุทธพจน์ที่ว่า “จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด” พระวิทยากรต้นแบบจึงต้องเดินตามทางสายกลางว่าด้วยมรรคมืองค์ 8 คือหลักปฏิบัติที่หลีกเลี่ยงที่คนสุดโต่งทั้ง ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายที่หมกมุ่นในกามสุขเป็นกามสุขชัฏฐิกานุโยค และฝ่ายที่ทรมานตนเองให้ลำบากเป็นอัตตทิลมถานุโยค ซึ่งเป็นการกระทำกันในนักพรตมรรคเป็นการปฏิบัติที่มีความพอดีและจะช่วยควบคุมความยึดติดในกามสุข จึงสะท้อนว่าธรรมจักกัปปวัตตนสูตรเป็นพระสูตรที่หมุนจักรคือธรรมเป็นทางสายกลางหรือมีขั้วมาปฏิบัติทำให้กระจายขยายตัวออกไปในทิศต่างๆในโลกใบนี้ ธรรมจักรจึงเป็นอำนาจที่ชุ่มเย็น (Soft Power) หมุนไปในทิศใดความสันติสุขย่อมเกิดขึ้นต่างจากจักรของพระเจ้าจักรพรรดิ ถือเป็นอำนาจที่เร้าร้อน (Hard Power) หมุนไปทางทิศใดการบาดเจ็บล้มตายย่อมบังเกิดขึ้น พระวิทยากรต้นแบบธรรมะโอดีจึงต้องใช้ Soft Power เพื่อเสริมสร้างสันติสุขในสังคม

หลักการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพระดับอาเซียน

พระพุทธเจ้าตรัสรู้พระองค์ได้ส่งพระสาวกจำนวน 60 องค์ออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อประโยชน์สุขแห่งชาวโลกแสดงให้เห็นว่า “ศาสนาพุทธเกิดมาเพื่อพัฒนามนุษย์” เพราะพระพุทธเจ้าตรัสรู้อริยสัจ๔ เพื่อจัดการความทุกข์ของมวลมนุษย์ทั้งปวง ตลอดระยะเวลา 45 ปี พระพุทธเจ้าใช้วิธีการด้วยกระบวนการของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ด้วยการเดินตามแนวทางสติปัฏฐาน ผ่านการฝึกสติเป็นการศึกษาภายในของตนเองผ่านเครื่องมือคือ “วิปัสสนากรรมฐาน” ต้องเริ่มต้นจากศีลแล้วพัฒนาไปสู่ปัญญา ถือว่าเป็นการพัฒนามนุษย์ตามหลักของพระพุทธศาสนา การฝึกอบรมจึงเป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนามนุษย์ตามแนวคิดตะวันตกเพื่อตอบสนองความต้องการขององค์กร สำหรับในทางพระพุทธศาสนา โอวาทปาติโมกข์เป็นหลักคำสอนสำคัญของพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นคำสอนหัวใจของพระพุทธศาสนาว่าด้วยอุดมการณ์ของพระพุทธศาสนา ว่าด้วยหลักการพระพุทธศาสนา และว่าด้วยวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์ต่อพระอรหันต์สาวก 1,250 รูป ณ เวฬุวนารามในวันเพ็ญเดือนมาฆะ

โดยโอวาทปาติโมกข์เป็นคำสอนอันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาซึ่งในอรรถกถาแสดงว่า พระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์นี้แก่ที่ประชุมสงฆ์ทุกกึ่งเดือนเป็นเวลา 20 พรรษา ก่อนที่จะโปรดให้สวดปาติโมกข์อย่างในปัจจุบันแทน ถือว่าโอวาทปาติโมกข์เป็นคำสอนที่เป็นหัวใจ พระพุทธเจ้าได้โปรดแสดงโอวาทปาติโมกข์อันเป็นหลักคำสอนสำคัญของพระพุทธศาสนาแก่พระอรหันต์ทั้งหลายนั้น มุ่งเพื่อให้ยึดเป็นหลักในการนำไปเผยแผ่สั่งสอนผู้อื่นให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนกว้างขวางออกไป เป็นการชักจูงความเข้าใจกันในหมู่ผู้ทำงาน โอวาทปาติโมกข์จึงเป็นหลักธรรมที่เป็นหัวใจพระพุทธศาสนาหลักการสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักของโอวาทปาติโมกข์ 3 ประการ หรือเรียกว่า พุทธโอวาท ที่ประมวลคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไว้เป็นหลักสำหรับยึดถือเป็นหลักการสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ “การไม่ทำความชั่วทั้งปวง การทำความดีให้ถึงพร้อม และการทำใจของตนให้สะอาดบริสุทธิ์” จะเห็นว่าราชคฤห์เป็นศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นแหล่งที่คำสอนของพระพุทธศาสนาเผยแพร่ออกไปสู่ประเทศต่างๆ ซึ่งสาระสำคัญของโอวาทปาติโมกข์คาถาที่ 2 ถือว่าเป็นหลักการขึ้นปฏิบัติการของพระพุทธศาสนาโดยตรัสว่า “สพฺพปาปสฺส อภฺรณํ กุสลสฺสุปฺสมปทา สจฺจิตฺตปริโยทปนํ เอตฺมพุทฺธานสาสนํ การไม่ทำความชั่วทั้งปวง การทำความดีให้ถึงพร้อม การทำใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส นี่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย” ถือว่าเป็นคาถาที่ชาวพุทธรู้จักมากที่สุด เพราะเป็นหลักการในการนำมาปฏิบัติ แสดงลักษณะสำคัญของพระพุทธศาสนาด้วยการไม่ทำชั่ว ทำความดี และทำใจให้ผ่องใสถือว่าเป็นหลักการสำคัญของการพัฒนาวิทยาการต้นแบบอันเป็นฐานสำคัญของบุคคลที่จะทำงานรับใช้เพื่อนมนุษย์และเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด จึงต้องพัฒนาตนให้สมบูรณ์ก่อนจะออกไปพัฒนาผู้อื่น

อุดมการณ์พัฒนาวิทยาการต้นแบบสันติภาพระดับอาเซียน

อุดมการณ์ของการพัฒนาวิทยาการต้นแบบสันติภาพในระดับอาเซียน สามารถแบ่งออก 4 ประการ 1) ขนดี ปรมี ตโป ตีติฏฺษา ความอดทนคือความอดกลั้นเป็นตบะ

อย่างยิ่ง 2) นิพพาน ปรมาภิวัตน์ พุทธา พระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสว่านิพพานเป็นบรมธรรม 3) น หิ ปพฺพชิตฺโต ปฺรฺพชฺชาตี ผู้ทำร้ายผู้อื่นไม่เชื่อว่าเป็นบรรพชิต 4) สมโณ โหติ ปรี วิหฺรฺยฺนฺโต ผู้เบียดเบียนผู้อื่นไม่เชื่อว่าเป็นสมณะ จึงขยายความว่า ชันติเป็นความอดทนหมายถึง ทนลำบาก ทนตรากตรำ ทนเจ็บใจ ความหนักเอาเบาสู้อเพื่อบรรลุจุดหมายที่ตั้งงาม ชันติจึงปรากฏในหลักธรรมเช่น หลักธรรมที่ทำให้งาม 2 ประการ คือ ชันติและโสรัจจะจะเป็นความสงบเสงี่ยม ชันติปรากฏในหลักธรรมคือ บารมี 10 ทศพิธราชธรรมสำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้าให้ความหมายของคำว่า Tolerance หมายถึง “ความอดทน การยอมรับความแตกต่าง ชันติธรรม การทนกันได้” การยอมรับความแตกต่างของแต่ละบุคคลเป็นพื้นฐานของการป้องกันความขัดแย้งและการอยู่ร่วมกันโดยสันติ พระพุทธเจ้าทรงยึดอุดมการณ์ของการเผยแผ่ด้วยการมีขันติธรรม ซึ่งพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งสันติวาทีจึงต้องศึกษา โดยองค์ประกอบของขันติธรรมทางศาสนาประกอบด้วย

- 1) การอนุญาต (Permission)
- 2) การอยู่ร่วม (Coexistence)
- 3) การเคารพ (Respect)
- 4) การยอมรับ (Appreciation/Acceptance)

ขันติธรรมในพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นหนึ่งเดียวกับทางแห่งความหลุดพ้น เพราะความใจแคบทางศาสนาขัดขวางหนทางแห่งความหลุดพ้น การเบียดเบียนทางศาสนาขัดขวางหนทางแห่งความหลุดพ้น ซึ่งหากไร้ขันติธรรมทางศาสนาย่อมไร้ความหลุดพ้นแต่ถ้ามีความหลุดพ้นก็มีขันติธรรมทางศาสนาเป็นของคู่กัน ความเป็นชาวพุทธวัดกันที่ขันติธรรมตามหลักโอวาทปาติโมกข์กล่าวว่า “ขันติคือความอดได้ทนได้เป็นตบะอย่างยิ่ง นิพพานเป็นบรมธรรม ผู้ทำร้ายผู้อื่นไม่เชื่อว่าเป็นบรรพชิต ผู้เบียดเบียนคนอื่นไม่เชื่อว่าเป็นสมณะ” ขันติธรรมจึงเป็นความใจกว้างทางศาสนา พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย ถึงคนพวกอื่นจะฟังกล่าวติเตียนเรา กล่าวติเตียนพระธรรม กล่าวติเตียนพระสงฆ์ พวกเธอไม่ควรผูกอาฆาตแค้นเคืองชุนใจคนพวกนั้น ถ้าพวกเธอโกรธเคืองหรือไม่พอใจพวกเขา พวกเธอก็จะประสบอันตรายเพราะ

ความโกรธเคืองนั้น” ชั้นดิธรรมทางศาสนาจึงไม่ใช่ความรุนแรงแก้ปัญหา พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลายเขาค่า ก็ไม่ค่าตอบ เขาเสียสติ ก็ไม่เสียสติตอบ เขาประหาร ก็ไม่ประหารตอบอย่างนี้แหละสมณะจึงจะชื่อว่าตั้งอยู่ในสมณธรรม” โดยพระพุทธเจ้าตรัสกับพระปุลณณะว่า “ปุลณณะมนุษย์ชาวสุนาปรันตะนั้น มีความดุร้าย รุนแรง เมื่อท่านไปอยู่ถ้าเขาจะค่าจะบริภาษท่าน ท่านจะอย่างไร พระปุลณณะตอบว่า ถ้าเขาค่า ข้าพระองค์จะคิดค่าก็ยังดีที่เขาค่า ไม่ถึงกับเอามือทุบตี” และความใจกว้างทางศาสนากรณีพระเจ้าอโศกมหาราช ข้อความว่า “บุคคลผู้กระทำการเคารพบูชาลัทธิศาสนาอื่นด้วย เช่นนี้ ชื่อว่าเป็นผู้ส่งเสริมลัทธิศาสนาของตนให้เจริญด้วย และทั้งในเวลาเดียวกันเป็นการเอื้อเพื่อต่อลัทธิศาสนาอื่นด้วย แต่เมื่อกระทำด้วยวิธีตรงกันข้าม ย่อมชื่อว่าเป็นการทำลายลัทธิศาสนาของตนเองด้วยและเป็นการทำร้ายแก่ลัทธิศาสนาของคนอื่นด้วย” ดังนั้น หลักชั้นดิธรรมทางพระพุทธศาสนายึดความเป็นสากล 3 อย่าง ประกอบด้วย 1) ความจริงสากล (Universal Reality) 2) ความเป็นมนุษย์สากล (Universal Man) 3) ความรักสากล (Universal Love)

ด้วยเหตุนี้ทำให้พระพุทธเจ้ามีพระนามว่า “ขันตีวาที” แปลว่า “ผู้สอนเรื่อง” หรือ “ผู้สอนเรื่องความอดทนอดกลั้น” ความอดทนอดกลั้น การไม่นิยมใช้ความรุนแรงเป็นลักษณะสำคัญของพระพุทธศาสนาในหลักของโอวาทปาติโมกข์ มีความอดทนอดกลั้นต่อกิเลสที่มากกระตุ้นเร้าในรูปแบบต่างๆ สมณะในพระพุทธศาสนาต้องไม่ทำร้ายใคร ไม่เบียดเบียนใคร ไม่ว่าร้ายใคร ไม่ทำอันตรายใคร ในคัมภีร์พระธรรมบททรงสอนให้พุทธสาวกรู้จักเอาชนะความรุนแรงด้วยสันติวิธี พระพุทธเจ้าตรัสถึงการให้ยอมรับด้วยความอดทนอดกลั้นและรักษาความปรารถนาดีไว้ให้ได้อย่างต่อเนื่อง พระพุทธองค์ทรงมีความอดทนอดกลั้นและทรงเข้าใจของการจัดการกับความโกรธของผู้วิจารณ์ ทรงยกย่องการไม่โกรธและมีจิตเมตตาจิตแม้ในขณะที่กำลังถูกยั่วเยงอย่างหนัก ผู้ที่ปฏิบัติได้จะต้องอาศัยความเปลี่ยนแปลงทางจิตครั้งใหญ่และมีพลังภายในที่แข็งแกร่ง เพราะในขณะที่มนุษย์ร่วมโลกกำลังเผชิญหน้ากับความขัดแย้ง และความรุนแรง เนื่องจากการขาดชั้นดิธรรมทางศาสนา (Religious Tolerance) ซึ่งสะท้อนผ่านพฤติกรรมของคนบางคน หรือบางกลุ่มที่อ้างตัวว่าเป็นศาสนิกของศาสนาใดศาสนาหนึ่ง แต่ขาดการ

เคารพ และขาดการให้เกียรติต่อหลักการ สัญลักษณ์ และความเชื่อทางศาสนาอื่นๆ ในวิถีทางที่ไม่เหมาะสมโดยการแสดงออกทางกาย และวาจาในเชิงลบมิติต่างๆ เช่น การวาดการ์ตูน การจัดทำภาพยนตร์ หรือคลิปวิดีโอ การลบหลู่คัมภีร์ และรูปปั้น อันเนื่องด้วยภาวะของการขาดขันติธรรม เพราะไม่เปิดใจกว้างที่จะยอมรับฟัง ยอมรับ เคารพ และให้เกียรติต่อความต่างของเพื่อนร่วมโลก จนนำไปสู่การเยาะเย้ย ถากถาง ลบหลู่ ดูหมิ่นความเป็นอัตลักษณ์ของเพื่อนร่วมโลก

เป้าหมายของการเกิดศาสนาสูงสุดคือการอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็น และเป็นสันติสุขของมวลมนุษยชาติจากความแตกต่างกันทั้งศาสนา และความเชื่อของมนุษยชาติในมิติของประชาคมอาเซียน อดุมการณ์ของวิทยากรต้นแบบตามแนวทางพระพุทธเจ้า จึงต้องประกอบด้วย 2 ประการ คือ 1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Discovery of Others) ด้วยการเรียนรู้คนอื่นให้มาก เรียนรู้ศาสนาอื่น จะได้ทำความเข้าใจกัน 2) แสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง (Projects of Shared Purpose) คือ แสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง คนที่ทะเลาะกันต้องร่วมเดินทางไปด้วยกัน สันติศึกษาต้องนำคนที่เห็นต่างมาทำกิจกรรมด้วยกัน เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายให้คนสามัคคีกัน นักสันติวิธีต้องตั้งอยู่บนฐานของปัญญา อย่าใช้ชีวิตเหมือน “แรงแดดบ่วง” ติดในลาภยศและไม่ควรกล้าแบบบ้าบิ่น และตั้งอยู่บนพื้นฐานของขันติธรรมความอดทนต่อความแตกต่างดังพุทธพจน์ที่ “ขนฺตี ปรมฺมี ตโป ตีติกขา” แปลความว่า “ความอดทนคือความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง” และยึด “อนุปวาโท” การไม่ว่าร้ายใคร “อนุปฆาโต” การไม่ทำร้ายใคร ซึ่งในพ.ศ.2538 องค์การยูเนสโกประกาศปฏิญญาว่าด้วย “หลักการแห่งขันติธรรม : Principles of Tolerance” เพราะขันติธรรมเป็นการเคารพและการยอมรับนับถือ วัฒนธรรมของโลกที่หลากหลาย วิธีการแสดงออกและวิถีชีวิตที่แตกต่างกันไป อดทนต่อความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่าง ไม่มีเลือกปฏิบัติ “ขันติธรรมเป็นฐานของสันติภาพ” และความอดทนต่อความแตกต่างเป็นฐานสำคัญของศาสนาต่อสันติภาพ เพราะศาสนาเคยถูกใช้เป็นเครื่องมือสร้างความขัดแย้ง จึงมีการประกาศว่า “No more wars in the name of religion : ไม่ยอมให้มีสงครามในนามของศาสนาอีกต่อไป” และทุกศาสนาต้องยึดหลักขันติธรรมเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติ

พระสงฆ์สาวกผู้ประกาศพระพุทธศาสนาในที่ต่างๆจะต้องยึดถือปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดคุณภาพตามพุทธประสงค์เพื่อไม่ออกนอกกลุ่มนอกรทาง มีความแน่นอนอยู่กับการเผยแผ่มีอุดมการณ์มั่นคง ผู้เผยแผ่จึงต้องมีอุดมการณ์ในการเผยแผ่ธรรมอันจะเป็นเครื่องมือสำคัญสู่การทำงานสื่อสารธรรมโดยอุดมการณ์ของวิทยาการต้นแบบสันติภาพที่ควรยึดถือปฏิบัติเป็นหลักสำคัญคือ ขันติธรรมต่อความแตกต่าง เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งขันติวาที

วิธีการพัฒนาวิทยาการต้นแบบสันติภาพระดับอาเซียน

วิธีการการพัฒนาวิทยาการต้นแบบสันติภาพในระดับอาเซียน ต้องยึดคุณสมบัติ 6 ประการตามแนวทางโอวาทปาติโมกข์ พระพุทธเจ้าวางรากฐานสำหรับนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นคุณสมบัติของผู้จะไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 1) อนุповаโท การไม่พูดร้าย 2) อนุปฆาโต การไม่เบียดเบียนทางกาย 3) ปาติโมกฺเข จ ส่วโร การสำรวมในปาติโมกข์ 4) มตตถนฺนุตา จ ภตฺตสฺมี การรู้จักประมาณในการบริโภค 5) ปนตถจ สยนาสนํ การนอนการนั่งในเสนาสนะอันสงัด 6) อธิจิตฺเต จ อาโยโค การประกอบความเพียรในอธิจิตหรือการฝึกฝนพัฒนาจิตของตน เอตํ พุทธาณสาสนํ นี่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลายซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา นั้น ควรจะปฏิบัติตามวิธีการของพระพุทธเจ้าด้วยการไม่กล่าวร้ายโดยการมุ่งแสดงแต่คำสอนแต่หลักความจริง ไม่พูดกล่าวร้ายตีเตียนผู้อื่น ไม่กล่าวร้ายป้ายสีศาสนาอื่น ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญเป็นต้นแบบในพุทธปฏิบัติ มีพุทธจริยาแสดงให้เห็นถึงพระพุทธรลักษณะที่ว่าทรงแสดงแต่หลักธรรม ไม่กล่าวร้ายป้ายสีใคร

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับอาเซียนสอดคล้องกับปณิธานของท่านพุทธทาสภิกขุ อันประกอบด้วย ปณิธานข้อ 1 การเข้าถึงหัวใจศาสนาของตน ไม่ว่าจะนับถือศาสนาอะไร ปณิธานข้อ 2 การทำความเข้าใจระหว่างศาสนาทุกศาสนาเพื่อการอยู่ร่วมกันในโลก ปณิธานข้อ 3 การนำโลกออกมาเสียจากอำนาจวัตถุนิยม เป็นปัจจัยแห่งการเห็นแก่ตัวเกิดกิเลส โดยเฉพาะปณิธานข้อที่ 2 การทำความเข้าใจระหว่างศาสนาเพื่อการแก้ปัญหาการกระทบกระทั่งกัน ซึ่งท่านพุทธทาสภิกขุถือว่าเป็นพระสงฆ์

ต้นแบบในการเข้าถึงวิธีการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้าตามโอวาทปาติโมกข์เพราะยึดหลักอนุปวาโท อนุปฆาโต ไม่ว่าจะร้ายใคร ไม่กระทบกระทั่งใครด้วยการให้การทำความเข้าใจกันระหว่างศาสนาก็ถือว่าเป็นการเข้าถึงคำสอนของพระพุทธศาสนา สิ่งสำคัญท่านพุทธทาสพยายามสื่อสารเสมอว่า “โลกต้องมีหลายศาสนา จะมีศาสนาเดียวไม่ได้ นี่เป็นสภาพความจริง” โอวาทปาติโมกข์ถือเป็นการประกาศอุดมการณ์หลักการและวิธีการประกาศพระพุทธศาสนาและเผยแผ่ธรรมของพระพุทธเจ้าและบรรดาพระสาวก พระพุทธองค์ได้ตรัสหลักการสอนหรือวิธีการเผยแผ่ความว่า “อานนทการแสดงธรรมให้คนอื่นฟัง มิใช่สิ่งที่ทำได้ง่ายผู้แสดงธรรมแก่คนอื่น จึงต้องประกอบด้วย 1)เรารู้จักกล่าวไปตามลำดับ 2) เรารู้จักกล่าวยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจ 3)เรารู้จักแสดงด้วยอาศัยความเมตตา 4) เรารู้จักไม่แสดงเพราะเห็นแก่อาภิส 5)เรารู้จักแสดงไปโดยไม่กระทบตนและผู้อื่น”

ดังนั้น วิธีการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพในระดับอาเซียน เป็นการสร้างสัมพันธ์กับสังคม พระธรรมทูตนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวิทยากรต้นแบบสันติภาพต้องประพฤติปฏิบัติตนดำรงมั่นอยู่ใน วิธีการประกาศพระศาสนาของพุทธสาวก 6 ประการ คือ (1)ไม่ตำหนิ ไม่ติเตียนใคร (2)ไม่เบียดเบียนใคร (3) สำรวมระวังเคร่งครัดต่อพระวินัย (4) ไม่เห็นแก่ปากท้องไม่เป็นคนเห็นแก่กิน (5) ยินดีพอใจอยู่สถานที่อันสงบสงัด (6) มีความขยันหมั่นเพียรในการเจริญสมาธิภาวนา จึงแสดงว่า “โอวาทปาติโมกข์ถือว่าคุณสมบัติเป้าหมายหลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธองค์ที่ได้วางรากฐานไว้เพื่องานพระศาสนาอย่างแท้จริง” วิธีการเผยแผ่ตามโอวาทปาติโมกข์ที่พระพุทธองค์ทรงใช้เป็นผลสำเร็จมากที่สุดในการคือ “อนุปวาโท อนุปฆาโต ไม่ว่าจะร้ายใคร ไม่กระทบกระทั่งใคร” พระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะต้องเป็นมิตรกับทุกฝ่าย เพราะวิทยากรต้นแบบหรือธรรมทูตสมณทูตเป็นผู้ส่งสารให้เกิดสันติภาพในสังคมท่ามกลางความแตกต่างกันทางพหุวัฒนธรรม วิธีการพัฒนาวิทยากรต้นแบบของพระพุทธเจ้าจึงเน้นให้ผู้เผยแผ่หรือวิทยากรต้นแบบมีวิธีการเผยแผ่ในการสร้างสันติสุขให้กับสังคมภายใต้การไม่สื่อสารที่ก่อให้เกิดความ

เกลียดชังแต่พระพุทธเจ้าทรงเน้นเรื่องหลักการมากกว่าการใช้อารมณ์กระทบกระทั่งใคร

บทสรุป

วิทยากรต้นแบบสันติภาพในระดับอาเซียนถือว่าเป็นธรรมทูตผู้นำสันติภาพไปสู่สังคมประเทศนั้นๆ และชาวโลกด้วยการเผยแผ่คำสอนในทางพระพุทธศาสนา โดยมีวิธีการในการเผยแผ่ตามหลักโอวาทปาติโมกข์ซึ่งหลักสากลในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่พระพุทธองค์ทรงใช้เป็นแนวทางในการเผยแผ่สำหรับธรรมทูต วิธีการเผยแผ่จะต้อง “ไม่ว่าร้ายใคร ไม่กระทบกระทั่งใคร” เป็นการสื่อสารเชิงสันติภาพ มีความเคารพในความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม มีความอดทนต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม ยึดมั่นในหลักตามของโอวาทปาติโมกข์ อันเป็นหัวใจสำคัญของนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาท ประกอบด้วย 1) คุณสมบัติเฉพาะตัว วิทยากรสันติภาพต้องยึดมั่นอยู่ในอุดมการณ์ 4 ประการคือ (1) มีขันติธรรม มีความอดทนต่อความลำบากความตรากตรำ มีความอดกลั้นต่อกิเลส เป็นผู้ใจเย็นสุขุมรอบคอบ เกือบอารมณ์ (2) ไม่นินทาใคร (3) ไม่เบียดเบียนใคร ไม่กระทบกระทั่งใคร (4) มีสมณสัญญา มีความสงบ 2) เป้าหมายหรือกรอบในการเผยแผ่ วิทยากรสันติภาพต้องยึดหลักการ 3 ประการ คือ (1) การไม่ทำบาปทั้งปวง การละความชั่วทั้งปวง (2) การทำความดีให้เพียบพร้อม การทำความดีให้สมบูรณ์ (3) การทำจิตของตนให้บริสุทธิ์ให้่องแผ้วให้่องใส 3) หลักการในการสร้างสัมพันธ์กับสังคม วิทยากรต้นแบบสันติภาพต้องประพฤติปฏิบัติตนดำรงมั่นอยู่ในวิธีการประกาศพระพุทธศาสนา 6 ประการ คือ (1) ไม่ตำหนิ ไม่ติเตียนใคร (2) ไม่เบียดเบียนใคร (3) สำรวมระวัง เครื่องครัดต่อพระวินัย (4) ไม่เห็นแก่ปากท้อง ไม่เป็นคนเห็นแก่กิน (5) ยินดีพอใจอยู่ ณ สถานที่สงบสงัด (6) มีความขยันหมั่นเพียรในการเจริญสมาธิภาวนา โอวาทปาติโมกข์จึงถือว่าเป็นคุณสมบัติเป้าหมายหลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าที่ได้วางรากฐานไว้เพื่องานพระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพในระดับอาเซียน

เอกสารอ้างอิง

- Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto). (2013). *Dictionary of Buddhism*. Bangkok: Pli Dhamma Publishing Company.
- Phra Thep Pothiwithes (Weerayut Weerayuttho). (2010). *Vision of Buddhism Propagation in The Buddhist Land, Reinforce the Quality of life, Increase the Work Efficiency*. India-Nepal: Office of Dhammadhuta India-Nepal.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2018). *Common Buddhist Text Guidance and Insight of the Buddha*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Publishing.
- Lecturers of Mahachulalongkornrajavidyalaya University (2017). *Theravada Buddhism*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Publishing.
- Phra Maha Hansa Dhammaso. (2016). *Peace Studies: The Buddhist Path to World Peace*. Nonthaburi: Panyachatra Books Binding Co., Ltd. 2016.
- Phra Maha Boonlue Poonago. (2013). *The Study of Vipassana Bhavana according to The Ovada Patimokkha*. (Thesis of Master of Arts Program in Buddhist Studies. Graduate School). Phra Nakorn Si Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- The Office of Peace and Governance, King Prajadhipok's Institute. (2012). *Dictionary of Conflict and Resolution 5th ed*. Bangkok: King Prajadhipok's Institute.
- Phra Mahabodhiwongsajarn (Thongdee, Pali IX, royal scholar). (2016). *Buddhism Propagation Determination in Europe*. Special lecture

given at The Conference of The Union of Thai Sanghas in Europe No. 10th.

Phra Brahmapundit. (2018). *Benefaction of Buddhism and The Perfect Human Development*. A Special Discourse delivered in The Convocation Ceremony of Mahachulalongkornrajavidyalaya University on 10 May 2018.

Phra Maha Somboon Wutthikaro. (2014). *Religious Toleration A Case of Buddhism*. Academic Lecture for The Students of Peace Studies Programme Mahachula.

Phra Maha Wutthichai Vajiramedhi (V. Vajiramedhi). (2012). *Ahimsa Magga to Peace*. Bangkok: Buddhist Economics University.

Wasin Indhasara. (2002). *Ovada Patimokkha: Religious Propagation*. Bangkok: O.S. Printing House.

Phra Rajapariyatkavi.(2018). *Buddhism and Human Development*. Panel Discussion on The 15th United Nations Day of Vesak Celebrations on 25 May 2018.

Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto). (2014). *The Conference of Religious Leaders for Peace in Asian Community*. Academic lecture in the Religious Tolerance.

Phra Rajvoramunee. (P.A. Payutto). (2002). *Teaching Techniques of The Buddha*. Bangkok: Buddha Dhamma Foundation.

Kitti Kanphai. (1961). *Mass Communications in Tripitaka*. Bangkok: V. Printing (1991) Co., Ltd.

Phra Maha Pao Tehchapunyo. (2009). *The Policy of Buddhism Propagation: Thesis of Master of Arts Program in Buddhist Studies*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya Publishing.

- Office of the National Economic and Social Development Board. (2017). *The Twelfth National Economic and Social Development Plan 2560-2564 B.E.* Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Board.
- Office of the Strategic Plan for Buddhism Affairs Revolution. (2017). *Model Scheme of Buddhism Affairs Resolution 2560-2564 B.E.* Bangkok: Office of the Strategic Plan for Buddhism Affairs Revolution
- Phra Rajvoramethi. (2017). Strategic Plan for Buddhism Affairs Revolution 2560-2564 B.E. Taking Plan into Action. Retrieve from <http://www.buddhism4.com/web/download/book%201.pdf>
- Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto). (2013). *Direction of Thai Education and Buddhism Strategy.* Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Publishing.
- Phra Pramote Vadakovido (Pantapat). (2015). *A Model of Developing an Ideal Dhamma OD Expert by Buddhist Peaceful Means.* (Dissertation in Master's Degree of Graduate School in Peace Studies, Graduate School). Phra Nakorn Si Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto). (2017). "Honesty Buddhist Sermon" Conferring to The Honesty Function. (In the occasion of his 62 birthday Buddhist rejoicing ceremony.